

KERÉNYI FERENC

KÉT VÖRÖSMARTY-AUTOGRÁF

A Vörösmarty kritikai kiadást lezáró 19. (Pótlások) kötet anyaggyűjtése során nyílt lehetőségem arra, hogy az alább közlendő két dokumentumot leírjam és közöljem. Tulajdonosuk Kiss Ferenc (Bp.), akihez Kozocsa Sándor Gézától kerültek (Bp., mgt.), vásárlás útján. Mivel mindkettő Fáy Andrással kapcsolatos, minden bizonnyal az ő széthullott kéziratanyagából kerültek 1864 után magántulajdonba.

1. Nyugta, színdarab-szöveg nyelvi-stilisztikai javítása fejében felvett összegekről

Nyugtatvány

3, az az három<száz> f[orin]tról pengőben, melyet a' M[agyar]. T[udós]. Társaság' pénztárából Enzio király című színdarab' átnézéséért fölvettem. Pest. 12. Apr. 1834.

Vörösmarty Mihál

Ezennel exassignáltatik a' kitett három pengőfor[int].

Költ 12 Apr. 834. Fáy András m[aga]. k[ezével].

Ülés elnöke

[A kifizetés engedélyezése Fáy András kézírása.]

A Magyar Tudós Társaság negyedik nagygyűlésének 1833. november 9-ei napjáról nyolctagú bizottságot küldött ki, hogy az a budai Várszínházban játszó, Pest vármegye pártolta magyar színtársulat könyvtárának darabjait nézze át és nyelvi szempontból javítsa-korszerűsítse. A kiküldöttség tagja lett (hivatalból) a két, Pest vármegye kinevezte színigazgató, Fáy András és Döbrentei Gábor; melléjük hat, Pesten lakó tagot választottak: Vörösmarty Mihályt, Csató Pált, gr. Dessewffy Aurélt, Jakab Istvánt, Rothkrepf Gábort és Tessedik Ferencet. Mihamar, november 27-én munkához is láttak. A következő nagygyűlésig, 1834 októberének végéig 13 ülést tartottak és kijavítottak 77 régebbi szövegkönyvet, valamint ellenőriztek öt új fordítást; a rendelkezésükre bocsátott 500 pengőforintból 270-et költöttek el. Üléseiket minden második hét szombatján tartották; a nyugta kiállításának napja, 1834. április 12. szintén szombatra esett. A bizottságnak csak jegyzője volt állandó (Csató Pál), a tagok felváltva elnököltek – ami meg is magyarázza

Fáy András szokatlanabb, „Ülés elnöke” önmeghatározását. Jegyzőkönyveiket Schedel Ferenc titoknak mutatta be az ötödik nagygyűlés 1834. november 4-ei ülésnapján és ő fogalmazta meg a beszámolót is a Tudománytár számára.¹

Vörösmartya összesen 14 színdarab sugókönyvének javítását bízták.² Közöttük volt Ernst Raupach Fáncsy Lajos fordította öt felvonásos szomorújátéka, az *Enzio király* is, amelynek javított példánya máig megtalálható a Nemzeti Színház könyvtárának kötetei között: OSZK Színház történeti Tár, N. Sz. E 46. A címlapon olvasható az utasítás is: „Vörösmartyhoz”. A dráma magyar nyelvű bemutatója (jelenlegi ismereteink szerint) Kolozsvárott volt, 1834. augusztus 25-én. A verses eredetit Fáncsy Lajos színész prózában fordította, s noha Budán (amint az a dátumokból megállapítható) a darabot már javítva játszották, az érzelgős szomorújáték nem aratott sikert: Budán kétszer (1835. augusztus 21-én és 1836. április 23-án), a Nemzeti Színházban pedig egyszer, 1840. október 2-án vitték színre; tulajdonképpen megbukott.³

2. Vörösmarty Mihály levele Fáy Andrásnak (?)

Pest April 15. 1840.

Kérlek, <olvashatatlan, átkarikázott szó> írasd alá ezen íveket Baloggal, írd alá magad is, 's küldd Bajzsházhoz [!] <,>. Vagy egy hét múlva visszajövök, szeretném, ha akkor nyomban elküldhetnék az illető helyekre. Víg ünnepeket!

barátod
Vörösmarty

1840-ben húsvét vasárnapja április 20-ra esett, Vörösmarty tehát nagyhét keddjén írta meg rövid levelét; hogy hol töltötte az ünnepet, nem tudható. A levél tárgya Kölcsey Ferencnek Ferenczy István által megalkotandó emlékszobra, pontosabban az ennek javára folytatott országos gyűjtés. Az ügyet Botka Imre szatmári követ vetette föl a pozsonyi országgyűlésen, és ott 1115 pengőforint 50 krajcárt gyűjtöttek is. A szoboregylet, amelyhez ez az összeg befolyt, végül a Kisfaludy Társaság keretében alakult meg; elnöke Fáy András, jegyzője Bajza József lett. A felhívást (*Felszólítás Kölcsey emléke ügyében*) Vörösmarty szövegezte meg, 1840. január 25-ről bocsátották ki és meg is jelent az Athenaeum 1840. február 2-ai számában.⁴ A szoborbizottság iratainak egy része Fáy András

¹ A 'Magyar Tudós Társaság' évkönyvei, II, Buda, 1835, 39–41, 85; Tudománytár, 1836, XII, 233–237. (Itt ismeretlen okból 70 régebbi színdarab javítása szerepelt.) Az utóbbit a Vörösmarty kritikai kiadás is idézte: VÖM 10, *Drámák*, V, s. a. r. FEHÉR Géza, Bp., 1971, 467–468.

² Vörösmarty purizáló tevékenységét másutt jellemeztük: *Vörösmarty és a játékszín gyakorlati kérdései* = „Ragyognak tettei...”, szerk. HORVÁTH Károly, LUKÁCSY Sándor, SZÖRÉNYI László, Székesfehérvár, 1975, 243–247.

³ A kolozsvári és a budai előadások bírálatait lásd *A magyar színikritika kezdetei*, szerk. KERÉNYI Ferenc, Bp., 2000, I, 450; II, 722–723, 971–972.

⁴ Vörösmarty szerzőségét LUKÁCSY Sándor bizonyította: *Kölcsey emlékszobra*, Jelenkor, 1965, 44–47. és *A hazudni büszke író*, Bp., 1995, 130–133. A szoborügyről legutóbb KERÉNYI Ferenc, *Pest vármegye irodalmi élete (1790–1867)*, Bp., 2002, 75–76.

hagyatékából az OSZK Kézirattárába került.⁵ Ezekből a szóban forgó levelet illetően az alábbi háttér adatok szerezhetők:

– A 200 példányban kinyomtatott január 20-ai felhívás, igényes grafikai kivitelben, csak március 30-ra készült el, Vietorisz Antal litográfus számlája ugyanis ezen a napon kelt (f. 49). Mivel az adományozott összegeket a Medárd-napi pesti vásárig (június 8.) kérték az adománygyűjtőkön keresztül Fáyhoz eljuttatni, meglehetősen időzavarba kerültek, innen a levél sietséget tükröző hangneme és írásképe.

– Az iratok között fennmaradtak kiküldött, kitöltött és visszaküldött, a *Felszólítás* mellékletét képezett ívek, valamint kitöltetlenek is (ff. 26–38), ám az utóbbiakat szintén aláírta Fáy András elnök és Bajza József jegyző. Ezért gyaníthatjuk a levél címzettjében Fáy, és ezért kellett az íveket Bajzához eljuttatni, aki a postai elküldést is végezte: az első 25 gyűjtőívet – autográf lajstroma szerint – április 4-én adta fel (f. 71). Vörösmarty szerepére nem találtunk adatot.

Hasonlóképpen jelenlegi ismereteink szerint nem tudjuk egyértelműen azonosítani a levélben szereplő „Balog”-ot, és nem adhatjuk magyarázatát, miért kellett aláírnia (ellenjegyeznie?) az íveket. A számba jöhető személyek közül kiesik Balogh János, Bars vármegye ellenzéki követe, neki a *Felszólítás* és a mellékelt gyűjtőív már elment, minthogy neve szerepelt Bajza említett, április 4-ei összegezésében. Nem zárható ki Almási Balogh Pál orvos személye, aki ez idő tájt a Tudománytár könyvészeti rovatát szerkesztette, de az utalás így sem világos. Ebben a kérdésben nem segíthet a szoborbizottság alapító tagjának, Bártfay Lászlónak naplója, amelynek 1839. december 28-ai bejegyzése alapján pedig Lukácsy a *Felszólítás* szerzőjét tisztázta. Bártfay ugyanis 1840 márciusának utolsó hetét, a teljes áprilist és május első hetét betegen, részben ágyban, részben szobafogságban töltötte; felsorolt látogatói között Fáy, Vörösmarty és Bajza nem szerepelt.⁶

Vörösmarty sietős levele nem postai úton jutott címzettjéhez, ami megint csak nem zárja ki, sőt megerősíti Fáy András személyét: ő a levélíró tőzsomszédságában, a Kalap utcában lakott.

⁵ Fol. Hung. 969.

⁶ BARTFAY László *Naplójából*, I, 1838–1841, s. a. r. JENEI Ferenc, Bp., 1969 (Irodalmi Múzeum, 4), 154–156.